

คำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุข

ฉบับที่ 3 / 2548

เรื่อง การควบคุมการประกอบกิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร

ปัญหามลพิษและเหตุรำคาญที่เกิดจากสถานประกอบกิจการต่าง ๆ ในประเทศไทย นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งเขตเมืองและเขตชนบท ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนด้วย จากการสำรวจปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญของกรมอนามัย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535-2539 พบว่า สถานประกอบกิจการโรงสีข้าวด้วยเครื่องจักรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญจากมลพิษ อันได้แก่ กลิ่น ฝุ่นละออง และเสียง ซึ่งมลพิษเหล่านี้จะฟุ้งกระจายออกสู่บรรยากาศทั้งในและนอกสถานประกอบกิจการ โดยที่ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้กำหนดให้ “กิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร” เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จึงจำเป็นต้องควบคุมดูแลเพื่อไม่ให้ก่อปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชนข้างเคียง และคณะกรรมการสาธารณสุขได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 39-3/2548 เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เห็นชอบให้ออกคำแนะนำแก่ราชการส่วนท้องถิ่นและเจ้าพนักงานท้องถิ่นเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบกิจการดังกล่าว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 คณะกรรมการสาธารณสุข จึงออกคำแนะนำไว้ ดังนี้

1) กรณีที่ในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด มีการประกอบกิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร ราชการส่วนท้องถิ่นนั้น อาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้กิจการดังกล่าว เป็นกิจการที่ต้องควบคุมในท้องถิ่นนั้นได้ ตามมาตรา 32 (1) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

2) เพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรือกำกับดูแลด้านสุขลักษณะของการประกอบกิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจพิจารณาอนุญาตและออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานด้านสุขลักษณะ เงื่อนไขการจัดตั้งสถานประกอบกิจการให้ผู้ดำเนินกิจการต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 32 (2) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

2.1) หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาต ให้ราชการส่วนท้องถิ่นพิจารณาว่าผู้ดำเนินกิจการมีสถานที่ประกอบกิจการที่เหมาะสม และได้ขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

2.2) ให้ผู้ประกอบกิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร ดำเนินการเกี่ยวกับสภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ประกอบกิจการดังต่อไปนี้

2.2.1) ลักษณะที่ตั้งของโรงสีข้าว

(1) ห้ามตั้งโรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักรในการผลิตในบริเวณบ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

(2) ห้ามตั้งโรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักรในการผลิตขนาดน้อยกว่า 30 เกวียนต่อวัน ภายในระยะ 50 เมตร และตั้งแต่ 31 เกวียนต่อวัน ภายในระยะ 100 เมตร จากเขตชุมชน สถานสถาน สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล หรือสถานที่อื่น ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นสถานที่ทำการของหน่วยราชการที่ใช้เป็นที่ทำการเพื่อการควบคุม กำกับ ดูแล อำนาจความสะดวก หรือการให้บริการแก่การดำเนินงานนั้น ๆ

(3) ที่ตั้งโรงสีข้าวต้องตั้งอยู่ในทำเลและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบริเวณเพียงพอที่จะประกอบกิจการตามขนาดและประเภทหรือชนิดของโรงสีข้าว โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย เหตุรำคาญ หรือความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย

2.2.2) ลักษณะของอาคารโรงสีข้าว

(1) อาคารต้องมีความมั่นคง แข็งแรง วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างต้องเหมาะสมกับการประกอบกิจการโรงสีข้าวตามขนาดและประเภทหรือชนิดของโรงสีข้าว รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดการลุกลามของอัคคีภัย

(2) พื้นต้องมีความมั่นคง แข็งแรง ไม่มีน้ำขังหรือลื่น อันอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

(3) ประตูหรือทางออกเพียงพอกับจำนวนคน บานประตูเปิดออกได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน และมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 1.10 เมตร และสูงไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

(4) มีบันไดขึ้นลงเพื่อการตรวจสอบ ดูแล เครื่องจักรอุปกรณ์ ทั้งนี้บันไดต้องมีความมั่นคง แข็งแรง ขึ้นบันไดไม่ลื่นและมีช่วงระยะห่างเท่ากันโดยตลอด

(5) มีการระบายอากาศเหมาะสม โดยมีพื้นที่ประตู หน้าต่างและช่องลมรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของพื้นที่ห้อง หรือมีการระบายอากาศไม่น้อยกว่า 0.5 ลูกบาศก์เมตร ต่อนาทีต่อคนงาน 1 คน

(6) ต้องจัดให้มีแสงสว่างในการทำงานอย่างเพียงพอ ความเข้มของแสงสว่างต้องไม่น้อยกว่า 100 ลักซ์

(7) จัดให้มีสายล่อฟ้าตามความจำเป็นและเหมาะสม

2.2.3) เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในโรงสีข้าว

(1) ต้องมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมกับการใช้งาน มีเครื่องป้องกันอันตรายอันเกิดจากส่วนที่เคลื่อนไหวของเครื่องจักรตามความจำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งมีการตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์ก่อนการใช้งานทุกครั้ง และตรวจซ่อมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ

(2) เครื่องลําเลียงขนส่งข้าว ซึ่งมีสายลําเลียงผ่านเหนือบริเวณที่มีผู้ปฏิบัติงานหรือทางเดิน ต้องมีเครื่องป้องกันของตกและรองรับของตก และต้องมีเครื่องบังคับที่ทำให้สายลําเลียงหยุดได้เมื่อเครื่องหยุดทำงาน

(3) ระบบไฟฟ้า การเดินสายไฟฟ้า และการติดตั้งเครื่องยนต์ สวิตช์ไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ ต้องเป็นไปตามหลักวิชาการ

2.2.4) มีการจัดการด้านสุขาภิบาลและการป้องกันปัญหามลพิษ ดังนี้

(1) จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอและเหมาะสม

(2) จัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด และถูกหลักสุขาภิบาล ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

(3) จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยที่เหมาะสมและเพียงพอ ถูกหลักสุขาภิบาล โดยแยกสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วไว้ในที่รองรับต่างหากและมีฝาปิดมิดชิด ทั้งนี้ต้องดำเนินการถูกต้องตามข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้น

(4) ติดตั้งระบบควบคุม ป้องกัน การฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง เขม่า เถ้าถ่าน ในทุกกระบวนการผลิต เช่น เครื่องดูดอากาศหรืออุปกรณ์กำจัดฝุ่นชนิดที่มีประสิทธิภาพสูงตามปริมาณของฝุ่นที่เกิดจากกระบวนการผลิต ทั้งนี้ ปริมาณฝุ่นละอองต้องเป็นไปตามเกณฑ์ ดังนี้

(4.1) ภายในสถานประกอบการ ปริมาณฝุ่นละอองรวม (TSP) เฉลี่ย 8 ชั่วโมง จะต้องมีค่าไม่เกิน 15.0 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM-10) ต้องมีค่าไม่เกิน 5.0 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

(4.2) ในบรรยากาศโดยทั่วไปของชุมชน ปริมาณฝุ่นละอองรวม (TSP) เฉลี่ย 24 ชั่วโมง จะต้องมีค่าไม่เกิน 0.33 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM-10) ต้องมีค่าไม่เกิน 0.12 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

(5) จัดให้มีการป้องกันคลื่น เสียง ความสั่นสะเทือนจากการประกอบกิจการโรงสีข้าว มิให้เป็นที่เกิดรบกวนหรือเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง ทั้งนี้ เรื่องเสียงต้องเป็นไปตามเกณฑ์ ดังนี้

(5.1) ภายในสถานประกอบกิจการให้มีค่าเฉลี่ยของระดับเสียง (L_{Aeq}) 8 ชั่วโมงทำการ ไม่เกิน 90 เดซิเบลเอ

(5.2) ในชุมชนทั่วไปที่ตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงกับสถานประกอบการ ให้มีค่าเฉลี่ยของระดับเสียง (L_{Aeq}) ในช่วงเวลากลางวัน (07.00–22.00 น.) ไม่เกิน 55 เดซิเบลเอ และในช่วงเวลากลางคืน (22.00 – 07.00 น.) ไม่เกิน 45 เดซิเบลเอ โดยเสียงดังที่ได้รับต้องมีค่าเฉลี่ยของระดับเสียง (L_{Aeq}) ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ

(6) กรณีที่มีน้ำเสียเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว ต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียที่สามารถบำบัดจนน้ำมีลักษณะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายว่าด้วยโรงงานแล้วแต่กรณี ก่อนระบายน้ำทิ้งออกจากโรงสีข้าว

2.2.5) จัดให้มีบริการและดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

(1) ตรวจสอบสุขภาพก่อนเข้าทำงาน และตรวจสอบสุขภาพเป็นระยะ โดยเฉพาะระบบหรืออวัยวะที่ก๊าซพิษมีผลกระทบ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองแรงงาน

(2) ป้องกันผู้ปฏิบัติงานมิให้ได้รับหรือสัมผัสก๊าซพิษ โดยจัดเตรียมอุปกรณ์ในการป้องกันภัยส่วนบุคคล เช่น หน้ากากป้องกันฝุ่น หน้ากากป้องกันแก๊สพิษ เครื่องกรองฝุ่นที่อุดหู ที่ปิดหู หมวกนิรภัยให้เหมาะสมกับลักษณะงาน และออกกระเป๋ยบับังคับให้คนงานต้องสวมใส่เครื่องป้องกันภัยส่วนบุคคลขณะทำงานทุกครั้ง รวมทั้งต้องจัดฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและการใช้เครื่องมืออย่างถูกต้องแก่ผู้ปฏิบัติงาน

(3) จัดให้มีบริการทางการแพทย์ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองแรงงานในเรื่องเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ

(4) การดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

(4.1) ตรวจสอบประสิทธิภาพเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตก่อนการใช้งานทุกครั้ง และตรวจสอบบำรุงอย่างสม่ำเสมอ

(4.2) จัดทำแผนผังวงจรไฟฟ้าภายในโรงสีข้าวทั้งหมด และตรวจสอบสายไฟฟ้าหากชำรุดต้องซ่อมแซม หรือเปลี่ยนใหม่ทันที

(4.3) จัดให้มีการติดป้ายเตือนอันตรายจากไฟฟ้า และการใช้ก๊าซพิษรมข้าวภายในโรงสีข้าว เช่น อันตรายไฟฟ้าแรงสูง หรือเขตอันตรายห้ามเข้า เป็นต้น

(4.4) ในบริเวณที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 45 องศาเซลเซียส ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อลดระดับความร้อนให้น้อยลง หรือมีอุปกรณ์ป้องกันความร้อนแก่ผู้ปฏิบัติงาน

(4.5) ให้มีการตรวจวัดและระบายความร้อนบริเวณเครื่องจักรเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทำให้กำเนิดความร้อน หรือไอน้ำให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

(4.6) จัดเตรียมระบบหรือเครื่องมือในการป้องกันอัคคีภัยอย่างเหมาะสม เช่น มีผู้เก็บสายและหัวฉีดน้ำดับเพลิง อุปกรณ์ดับเพลิงชนิดถังติดตั้ง

(4.7) ตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบหรือเครื่องป้องกันอัคคีภัยอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีสัญญาณแจ้งภัยอันตรายอย่างน้อย 2 ที่

3) กรณีที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้ออกข้อกำหนดของท้องถิ่นว่าด้วยการควบคุมการประกอบกิจการการสีข้าวด้วยเครื่องจักร หากปรากฏว่าในเขตท้องถิ่นมีโรงสีข้าวด้วยเครื่องจักรเดิมอยู่แล้ว อาจต้องมีบทเฉพาะกาลให้เวลาในการปรับปรุงตามเหมาะสมด้วย และควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และประชุมชี้แจงข้อกำหนดของท้องถิ่นดังกล่าวให้ผู้ประกอบกิจการทราบโดยทั่วกันด้วย เพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้ต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

(นายปราจัญญ์ บุญวงศ์โรจน์)
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
รักษาราชการแทนปลัดกระทรวงสาธารณสุข
ประธานคณะกรรมการสาธารณสุข